

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มีภารกิจหลักตามที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการควบคุม และการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งแก้ไข พื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกาย และจิตใจที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือ ในการประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถดำเนินชีวิตในสังคมภายนอกอย่างปกติสุข สังคมให้การยอมรับ (กรมราชทัณฑ์, 2550, หน้า 11) เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจหลักบรรลุเป้าหมาย กรมราชทัณฑ์ได้นำนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะกระบวนการจัดการศึกษาอบรม ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ต้องขังให้มีความพร้อม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และทักษะวิชาชีพ โดยกรมราชทัณฑ์ได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดการศึกษาอบรมให้กับผู้ต้องขัง อาทิกการศึกษาวิชาสามัญ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา การศึกษาวิชาชีพ ตั้งแต่หลักสูตร วิชาชีพระยะสั้นจนถึงระดับอาชีวศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความมุ่งหมาย และหลักการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 24) นอกจากนี้ยังจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ผู้ต้องขัง ให้ได้อย่างทั่วถึง ตามความถนัด และความสนใจ ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของ

สังคม และวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิต ทั้งในระหว่างต้องโทษและภายหลังพ้นโทษ ห้องสมุดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้ต้องขังสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ดังที่ แม้นมาส ชวลิต (2554, หน้า 34) กล่าวว่า ห้องสมุดมีความสำคัญในฐานะแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตลอดชีวิต พิรญาณ์ โคตรชมภู (2548, หน้า 4) กล่าวถึงบริการห้องสมุดในเรือนจำว่า มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะห้องสมุดถือเป็นแหล่งเรียนรู้เพียงแห่งเดียว ที่ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึง และเข้าใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจ การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมตามหลักสูตรที่เข้ารับการศึกษา ตลอดจนการติดตามข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ จนอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมการศึกษา อบรมของผู้ต้องขังในทุกรูปแบบ ห้องสมุดล้วนมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมอยู่ทั้งสิ้น โดยเฉพาะการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 6) ยิ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีห้องสมุดที่เทียบพร้อมในเรือนจำ ในแง่การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังองค์การสหประชาชาติได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องให้เรือนจำทุกแห่งพึงมีห้องสมุดที่เทียบพร้อม ทั้งหนังสือบันเทิงเรีงรมย์ และสารคดี ตำราเรียน สำหรับผู้ต้องขังทุกประเภท และส่งเสริมให้ได้ใช้ห้องสมุดอย่างเต็มที่ (กรมราชทัณฑ์, 2540, หน้า 9) นอกจากนี้ ห้องสมุดยังเป็นสถานที่ฝึกฝนพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การสร้างนิสัยรักการอ่าน และยังเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จรรโลงจิตใจผู้ต้องขังให้คลายความตึงเครียด จากปัญหาชีวิตที่เผชิญอยู่ ดังที่ จุมพจน์ วณิชกุล (2552) กล่าวว่า ในต่างประเทศแผนกห้องสมุดประชาชนของสหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุดและสถาบัน ได้กำหนดมาตรฐานห้องสมุดประชาชน ระหว่างปี ค.ศ. 1956-1958 ให้จัดบริการในเรือนจำ โดยจัดหาหนังสือ 5-10 เล่มต่อคน และควรเปลี่ยนหนังสืออย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง นอกจากนี้ มีผู้กล่าวสนับสนุนความจำเป็นของการให้บริการห้องสมุดในเรือนจำ โดยอ้างเหตุผลของสมาคมห้องสมุดโรงพยาบาล และสถาบันไว้หลายประการ ดังนี้

1. ห้องสมุดมีหน้าที่ต้องให้บริการแก่สมาชิกทุกคนในชุมชน โดยไม่ยกเว้นแม้แต่ผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพราะผู้ต้องขังเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม แม้ว่าจะถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำ แต่เมื่อพ้นโทษแล้วก็จะต้องกลับมาเป็นสมาชิกในชุมชนอีก

2. การอ่านหนังสือจะช่วยให้ผู้ต้องขังเข้าใจปัญหาของตนเอง และสามารถแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ตามความคาดหวังของสังคม

3. การใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ด้วยการอ่านหนังสือ จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องความเครียด และความเบื่อหน่ายได้

4. การจัดบริการห้องสมุด สำหรับผู้ต้องขังจะเป็นเครื่องยืนยันว่า ผู้ต้องขังมิได้ถูกตีตรา หรือถูกสังคมภายนอกทอดทิ้ง

ด้วยเหตุผล และความจำเป็นที่กล่าวมาแล้ว กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดข้อบังคับว่าด้วย เรื่อง การศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง ให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีหนังสือ และสถานที่อ่านหนังสือสำหรับผู้ต้องขัง และต้องพยายามจัดให้ผู้ต้องขังได้อ่านหนังสือ ตามระเบียบ (กรมราชทัณฑ์, ม.ป.ป., หน้า 87) โดยในปี พ.ศ. 2546 มีการพัฒนาห้องสมุดเรือนจำ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ 48 พรรษา ได้เปิดให้บริการห้องสมุดในเรือนจำทั่วประเทศ พัฒนารูปแบบการให้บริการ และการบริหารจัดการห้องสมุดเรือนจำให้เป็นไปตามระบบสากล จัดให้มีสื่อทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย เพื่อให้ห้องสมุดเรือนจำสามารถให้บริการได้ตามบทบาทภารกิจของห้องสมุดอย่างแท้จริง (พิชญาน์ โคตรชมพู, 2546, หน้า 5) จัดทำมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับห้องสมุดเรือนจำ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นมาตรฐานห้องสมุดเรือนจำ พ.ศ. 2550 ในด้านบุคลากรปฏิบัติงานกำหนดให้เรือนจำมอบหมาย หรือแต่งตั้งบุคลากรในฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ทำหน้าที่บรรณารักษ์ หรือหัวหน้างานห้องสมุด (กรมราชทัณฑ์, 2550, หน้า 14) ทั้งนี้ เพื่อให้มีหน่วยงานเจ้าภาพดูแล รับผิดชอบห้องสมุด และมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจงานห้องสมุดทำหน้าที่บรรณารักษ์ เนื่องจากห้องสมุดเป็นศูนย์รวมความรู้ ต้องมีการจัดเก็บความรู้ในหลากหลายรูปแบบ ในขณะที่บรรณารักษ์เป็นผู้จัดการความรู้ที่ต้องปฏิบัติงานกับทรัพยากรสารสนเทศ และความรู้ตลอดเวลา วัฒนวรรณ ชุนไพจิต (2550, หน้า 141) ได้กล่าวถึงบทบาท และความสำคัญของบรรณารักษ์ไว้หลายประการ อาทิ เป็นผู้จัดการ

สารสนเทศ (information management) ทำหน้าที่บริหารจัดการสารสนเทศ ตัวกลางสารสนเทศ (information intermediaries) เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ใช้สารสนเทศและช่วยประสานเชื่อมโยงกลุ่มบุคคล และสถาบันผู้เอื้ออำนวยความรู้ (knowledge facilitator) เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งความรู้ เป็นต้น บรรณารักษ์จึงมีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของงานห้องสมุด ดังที่ มีผู้เปรียบเทียบว่า บรรณารักษ์เป็นหัวใจของการให้บริการห้องสมุด ขาดบรรณารักษ์ห้องสมุดก็ขับเคลื่อนไม่ได้ นาวา วงษ์พรหม (2544, หน้า 17) กล่าวว่า โดยปกติห้องสมุดจะต้องมีบรรณารักษ์ ซึ่งเป็นบุคลากรวิชาชีพที่จบปริญญาตรี สาขาบรรณารักษศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ หรือปริญญาตรีสาขาอื่น ที่มีวิชาโทบรรณารักษศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์รับผิดชอบสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดเรือนจำ มีการกำหนดคุณสมบัติต้องผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโท สาขาบรรณารักษศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ จากสถาบันการศึกษาหรือสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และให้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กรมราชทัณฑ์, 2550, หน้า 14) จากการสำรวจวุฒิการศึกษา ของบุคลากรปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำทั่วประเทศ 135 คน ในปี พ.ศ. 2551 พบว่า มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาบรรณารักษศาสตร์ 2 คน ไม่มีวุฒิศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์ แต่ผ่านการฝึกอบรมความรู้ด้านบรรณารักษ์ จากโครงการความร่วมมือ ระหว่างกรมราชทัณฑ์ และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 110 คน และไม่เคยผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรี 23 คน (กรมราชทัณฑ์, สำนักพัฒนาพฤตินิสัย, 2551, หน้า 3) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กรมราชทัณฑ์ต้องเร่งพัฒนาบุคลากร เพื่อรองรับภารกิจของหน่วยงานที่เพิ่มขึ้น โดยการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบุคลากรปฏิบัติงานห้องสมุด กุลธร เลิศสุริยะกุล (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ต้องส่งเสริมให้มีความรู้ และมีทักษะที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของห้องสมุด ในฐานะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และรูปแบบของการศึกษาตามอัชฌาศัย กรมราชทัณฑ์ ได้เลือกใช้กระบวนการฝึกอบรม เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ด้านการขาดแคลนบุคลากรวิชาชีพบรรณารักษ์ ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ ดังที่ นาง พันธุมนาวิณ (2549, หน้า 1) กล่าวว่า เมื่อองค์กรประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากร

วิชาชีพเฉพาะด้าน หากได้จัดฝึกอบรมบุคลากรที่มีอยู่อย่างถูกต้อง กำหนดวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงลงไป เพื่อแก้ปัญหาที่นั้น ๆ การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในตัวบุคคล จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี ตรงกับความต้องการของบุคคลและองค์กร และ พัฒนา สุขประเสริฐ (2540, หน้า 4) กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วย พัฒนา หรือฝึกฝนเจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรใหม่ที่จะเข้าทำงาน หรือปฏิบัติหน้าที่งาน ประจำอยู่แล้วในหน่วยงานให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ หรือความชำนาญ ตลอดจน ประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการงาน รวมถึงก่อให้เกิดความรู้สึกรัก ทัศนคติ หรือเจตคติ ที่ดีต่อการปฏิบัติงาน อันจะส่งผลให้บุคลากรในหน่วยงาน หรือองค์กรมีความสามารถ เฉพาะตัวสูงขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นมากขึ้น กรมราชทัณฑ์จึงได้ ร่วมกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ห้องสมุด เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และฝึกฝนทักษะด้านงานห้องสมุดแก่บุคลากรก่อน มอบหมายให้รับผิดชอบ หรือปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเรือนจำ โดยจัดเป็น โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารงานห้องสมุดเรือนจำ ใช้ระยะเวลา จัดอบรม 40 ชั่วโมง (4 คืน 5 วัน) ดำเนินโครงการฝึกอบรมในปี พ.ศ. 2551-2553 ปีละ 1 รุ่น รวม 3 รุ่น มีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผ่านการฝึกอบรมไปแล้ว 185 คน ไม่นับรวมกับ การฝึกอบรม สัมมนา เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรปฏิบัติงานห้องสมุดที่กรมราชทัณฑ์ และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ดำเนินการก่อนปี พ.ศ. 2551

แม้โครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ จะได้ดำเนินการ ไปแล้วถึง 3 รุ่น แต่การประเมินโครงการในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัจจัย สำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อดีของการดำเนินโครงการ ที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการพิจารณาให้การสนับสนุน แก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนาโครงการ กลับยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งที่ มีความสำคัญต่อ การบริหาร โครงการฝึกอบรม และต่อองค์กร ดังที่ ยงยุทธ เกษสาคร (2551, หน้า 219) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการสำคัญยิ่ง ในการบริหาร โครงการฝึกอบรมเพื่อเปรียบเทียบว่า โครงการฝึกอบรมบุคลากรที่ดำเนินการไปแล้ว ประสบผลสำเร็จ หรือบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้มาก น้อยเพียงใด มีผลกระทบ เกิดขึ้นทั้งทางตรง และทางอ้อมอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นปัญหา อุปสรรคที่ทำให้

โครงการบรรลุ หรือไม่บรรลุตามเป้าหมาย เพื่อจะได้นำผลจากการประเมินดังกล่าวไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผน และกำหนดนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กรในโอกาสต่อไป ได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับความจำเป็นที่กรมราชทัณฑ์ต้องดำเนินโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องใช้ทรัพยากรขององค์กร ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และเวลา ดังที่ สมชาติ กิจยรรยง (2546, หน้า 37) กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมเป็นการลงทุนในการพัฒนาบุคคลเพื่อความสำเร็จขององค์กร ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบประสานงานโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ ได้เห็นประโยชน์และความสำคัญของการประเมินโครงการฝึกอบรมว่า เป็นภารกิจจำเป็นที่ต้องดำเนินการ เพราะนอกจากจะส่งผลต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพของโครงการฝึกอบรมแล้ว ยังทำให้มีสารสนเทศเพียงพอที่จะเสนอต่อผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้กำหนดนโยบาย หรือผู้มีอำนาจเกี่ยวกับการตัดสินใจ ให้ได้รับทราบถึงความเหมาะสมของปัจจัยดำเนินการด้านปัญหาข้อดี รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ของโครงการฝึกอบรม เพื่อให้การสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินตามแนวคิดของ Stufflebeam หรือ CIPP model เป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน 4 ด้าน คือ (1) ด้านบริบท (context evaluation) (2) ด้านปัจจัยนำเข้า (input evaluation) (3) ด้านกระบวนการ (process evaluation) และ (4) ด้านผลผลิต (product evaluation)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมิน โครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท เกี่ยวกับความสอดคล้องของหลักการเหตุผล และวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรม กับนโยบายกรมราชทัณฑ์

2. ด้านปัจจัยนำเข้า เกี่ยวกับความเหมาะสมของปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา เทคนิค การนำเสนอเนื้อหา ระยะเวลา การดำเนินการ และความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร
3. ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับปัญหา และข้อดีของ โครงการฝึกอบรม
4. ด้านผลผลิต เกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน และเจตคติของผู้ผ่านการฝึกอบรม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมิน โครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เกี่ยวข้องกับ โครงการฝึกอบรม จำนวน 200 คน ได้แก่ ผู้บริหารโครงการฝึกอบรม จำนวน 15 คน เป็นบุคลากรสังกัดกรมราชทัณฑ์ และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ผู้ผ่าน โครงการฝึกอบรม จำนวน 185 คน เป็นเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ผ่าน โครงการฝึกอบรม ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2553 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, เตือนใจ เกตุษา และบุญมี พันธุ์ไทย, 2545, หน้า 129) ที่ค่า ความเชื่อมั่น 95% และค่าความคาดเคลื่อน 5% ได้จำนวน 132 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้ กลุ่มตัวอย่าง 135 คน และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่สามารถให้รายละเอียด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการ ฝึกอบรมได้มากที่สุด และสะดวกในการติดต่อประสานงาน ได้แก่ ผู้บริหารโครงการ ฝึกอบรม จำนวน 15 คน และผู้ผ่านโครงการฝึกอบรม จำนวน 120 คน

2. การประเมิน เป็นการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินตามแนวคิดของ Daniel L. Stufflebeam หรือที่เรียกว่า CIPP model ประเมิน โครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ ในองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านบริบท (context evaluation) เป็นการศึกษาความสอดคล้องของ หลักการเหตุผล และวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรม กับนโยบายกรมราชทัณฑ์

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (input evaluation) เป็นการศึกษาปัจจัยนำเข้าของโครงการฝึกอบรม ด้านความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา เทคนิคการนำเสนอเนื้อหา ระยะเวลา การดำเนินการ และความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร

2.3 ด้านกระบวนการ (process evaluation) เป็นการศึกษาปัญหา และข้อดีของโครงการฝึกอบรม

2.4 ด้านผลผลิต (product evaluation) เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการฝึกอบรม ด้านความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน และเจตคติต่อโครงการฝึกอบรมและการปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ

การประเมินบริบท	การประเมินปัจจัยนำเข้า	การประเมินกระบวนการ	การประเมินผลผลิต
- ความสอดคล้องของหลักการ เหตุผลของโครงการฝึกอบรม กับนโยบาย กรมราชทัณฑ์	- ความเหมาะสมของปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา เทคนิคการนำเสนอเนื้อหา ระยะเวลา การดำเนินการ	- ปัญหา - ข้อดี ของโครงการฝึกอบรม	- ผลสัมฤทธิ์ของโครงการฝึกอบรม
- ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ ฝึกอบรมกับนโยบาย กรมราชทัณฑ์	- ความพร้อมของปัจจัยด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร		1. ด้านความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม
			2. ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน
			3. เจตคติของผู้ผ่านการฝึกอบรม

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการประเมินโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์ไว้ ดังนี้

1. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการแสวงหาความจริงจากการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการฝึกอบรม ตามกระบวนการประเมินโครงการ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบรอบด้าน ทั้งก่อน ระหว่าง และ ภายหลังการดำเนินโครงการ เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับนำไปใช้ในการตัดสินใจ หรือตัดสินใจคุณค่า หรือเพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพของโครงการฝึกอบรม ทั้งในปัจจุบัน และที่จะดำเนินไปในอนาคตว่า ควรจะให้การสนับสนุน ส่งเสริม ควรจะแก้ไข ปรับปรุง ตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับโครงการฝึกอบรม ได้แก่ ผู้บริหารโครงการฝึกอบรม และผู้ผ่านโครงการฝึกอบรมใน 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านบริบท หมายถึง การประเมินความสอดคล้องด้านหลักการ เหตุผลและวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรม กับนโยบายกรมราชทัณฑ์ โดยผู้บริหารโครงการฝึกอบรมเป็นผู้ประเมินใน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา เทคนิคการนำเสนอเนื้อหา ระยะเวลา การดำเนินการ และความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร โดยผู้ผ่านโครงการฝึกอบรมเป็นผู้ประเมินใน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

1.3 ด้านกระบวนการ หมายถึง การประเมินปัญหา และข้อดีของโครงการฝึกอบรม โดยผู้ผ่านโครงการฝึกอบรมเป็นผู้ประเมินความคิดเห็นในแบบสอบถาม ปลายเปิด

1.3.1 ปัญหา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์

1.3.2 ข้อดี หมายถึง ข้อดีของการดำเนินโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์

1.4 ด้านผลผลิต หมายถึง การประเมินตนเองของผู้ผ่านโครงการฝึกอบรม ในด้านผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ความสามารถในการนำความรู้

ไปใช้ในการปฏิบัติงาน และเจตคติ โดยประเมินใน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

1.4.1 ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ของผู้ผ่าน โครงการฝึกอบรมในเรื่อง การบริหารงานห้องสมุด การจัดเก็บสื่อการศึกษา และการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น (งานเทคนิคห้องสมุด) การประยุกต์ใช้โปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติ (โปรแกรม P.L.S.) การจัดเตรียมเล่ม และการซ่อมหนังสือเบื้องต้น การจัดบริการ และการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการงานห้องสมุด และการศึกษา ศึกษานห้องสมุด และแหล่งการเรียนรู้ โดยประเมินว่า ผู้ผ่าน โครงการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในระดับใด

1.4.2 ด้านความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถของผู้ผ่าน โครงการฝึกอบรมในการนำความรู้ที่ได้รับจาก การฝึกอบรม ในเรื่อง การบริหารงานห้องสมุด การจัดเก็บสื่อการศึกษา และการจัดทำ เครื่องมือช่วยค้น (งานเทคนิคห้องสมุด) การประยุกต์ใช้โปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติ (โปรแกรม P.L.S.) การจัดเตรียมเล่ม และการซ่อมหนังสือเบื้องต้น การจัดบริการ การส่งเสริมใช้ห้องสมุด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการงานห้องสมุด และการศึกษา ศึกษานห้องสมุด และแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ได้ในระดับใด

1.4.3 ด้านเจตคติ หมายถึง ท่าที ความรู้สึกของผู้ผ่าน โครงการฝึกอบรม ต่อโครงการฝึกอบรม และการปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ

2. โครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคลากรปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในเรื่องการบริหารงานห้องสมุด การจัดเก็บสื่อการศึกษา และการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น (งานเทคนิคห้องสมุด) การประยุกต์ใช้โปรแกรมห้องสมุด อัตโนมัติ (โปรแกรม P.L.S.) การจัดเตรียมเล่มและการซ่อมหนังสือเบื้องต้น การจัด บริการ และการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด

3. ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการฝึกอบรม หมายถึง ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับ โครงการ ฝึกอบรม 2 กลุ่ม คือ

3.1 ผู้บริหารโครงการฝึกอบรม หมายถึง ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ดำเนินโครงการฝึกอบรมจากกรมราชทัณฑ์ และสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช

3.2 ผู้ผ่านโครงการฝึกอบรม หมายถึง เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ผ่านโครงการ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานห้องสมุดเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งจัดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2551-2553

4. ห้องสมุดเรือนจำ หมายถึง ห้องสมุดที่จัดตั้งขึ้นภายในเรือนจำ เพื่อให้บริการ ข้อมูลสารสนเทศ ด้านข่าวสาร การศึกษา เรียนรู้แก่ผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่เรือนจำ และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทาง ในการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงโครงการ ฝึกอบรมให้สอดคล้องกับนโยบายกรมราชทัณฑ์ และการบรรลุเป้าหมายตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. นำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นสารสนเทศ สำหรับการตัดสินใจ ของผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการลงทุนด้านการพัฒนาบุคลากรปฏิบัติงานห้องสมุด เรือนจำในโอกาสต่อไป
3. เป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไป